

กิตติพันธุ์ ฉลอม, กิตติพันธุ์ ฉลอม, สุปียา จันทรมณี, วัลลาตี บุญมา, ศรายุทธ ตาสัก, พัทธนี เพลินพร้อม, นฤดา สกุลเพชรอร่าม, สมิตตรา ทรัพย์เขียน, ฉันทชนก อินทร์ศรี, ปณิธิ ธรรมวิริยะ

ทีมตระหนักรู้ (Situation Awareness Team: SAT) กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

✉ outbreak@health.moph.go.th

สถานการณ์การเกิดโรคประจำสัปดาห์ที่ 21 ระหว่างวันที่ 21-27 พฤษภาคม 2560 ทีมตระหนักรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ได้รับรายงานและตรวจสอบข้อมูลเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบโรคและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

สถานการณ์ภายในประเทศ

1. ฟ้าผ่าเสียชีวิต จังหวัดเพชรบุรี พบนักท่องเที่ยวชาวไทย เสียชีวิต 2 ราย เป็นชาย 1 ราย อายุ 22 ปี ภูมิลำเนาอยู่ จ. ราชบุรี เป็นทหารเกณฑ์ และหญิง 1 ราย ภูมิลำเนาอยู่ จ. ชัยภูมิ อายุ 27 ปี เวลาประมาณ 18.00 น. ก่อนเกิดเหตุนักท่องเที่ยวทั้งสอง นอนเล่น โทรศัพท์กันอยู่ได้หันหน้าชายหาดในช่วงครีမ်ฟ้าครีမ်ฝนโดยที่ยังไม่มีฝนตก ต่อมาได้เกิดฟ้าผ่าลงมาที่จุดดังกล่าวและพบว่าผู้บาดเจ็บทั้ง 2 ราย ถูกฟ้าผ่าผ่านอนหมดสติอยู่โคนต้นสน โดยขณะเกิดเหตุมีนักท่องเที่ยวที่เป็นพยาบาลจากกรุงเทพฯ อยู่ใกล้ที่เกิดเหตุพอดี จึงเข้าช่วยเหลือโดยการนวดหัวใจนาน 15 นาที กระทั่งเจ้าหน้าที่มาถึงจึงช่วยกันทำการช่วยฟื้นคืนชีพและนวดหัวใจต่อเนื่อง แต่นักท่องเที่ยวหญิงเสียชีวิตก่อนส่งโรงพยาบาลชะอำ สภาพศพพบบริเวณศีรษะผมข้างขวามีรอยไหม้จากการถูกฟ้าผ่า ส่วนผู้บาดเจ็บชายได้รับการ CPR ประมาณ 7 นาที ก่อนคลำชีพจรได้ จึงนำส่ง รพ.ชะอำ แกร็บ E1V1M1 on ET Tube มีรอยไหม้ที่ขาข้างซ้ายและฝ่าเท้า และถูกนำตัวส่งต่อโรงพยาบาลพระจอมเกล้าเพชรบุรี จนกระทั่งเสียชีวิตในวันต่อมา (25 พ.ค. 2560) เวลาประมาณ 06.00 น. โดยบริเวณที่เกิดเหตุพบว่าบริเวณต้นสนที่นักท่องเที่ยวทั้งสองคนนั่งอยู่นั้น มีร่องรอยของการถูกฟ้าผ่าเป็นรอยดำจากกลางต้นลงมาถึงพื้นทราย ความยาวประมาณ 1.20 เมตร

2. สงสัยอาหารเป็นพิษจากการรับประทานเห็ด 2 ราย เสียชีวิต 1 ราย จังหวัดเชียงใหม่ พบผู้ป่วยสงสัยโรคอาหารเป็นพิษจากการรับประทานเห็ด เป็นเพศชาย จำนวน 2 ราย อายุ 53 ปี และ 45 ปี ตามลำดับ อาศัยอยู่ในหมู่ 2 ตำบลเวียงแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ป่วย 2 ราย โดยอาหารที่ทั้งสองรายรับประทานคือต้มเห็ดไข่ห่าน เริ่มป่วยตั้งแต่วันที่ 20 พฤษภาคม 2560 และเข้ารับการรักษาที่ รพ.เวียงแหง ในวันเดียวกัน โดยได้รับการรักษาแบบผู้ป่วยในทั้งคู่ โดยรายแรกมีโรคประจำตัวเป็นเบาหวาน มีอาการคลื่นไส้ ถ่ายเหลวเป็นน้ำ

ตลอดเวลา อาเจียน ปวดท้อง อาการแรกรับที่ รพ.เวียงแหง Vital signs; BP: 84/38 mmHg, Pulse: 112/min, RR: 19/min, O₂ Sats: 94% โดยการรักษา ที่ได้รับ คือ Ceftriaxone 1 g i.v q 6 hr. ต่อมาเปลี่ยนเป็น 2 g i.v OD และให้ยา Penicillin G (75,000 U/Kg) i.v q 6 hr. ผลทางห้องปฏิบัติการ วันที่ 22/5/60 BUN = 42, Creatinine = 4.65, eGFR = 13.38 จึงถูกส่งต่อมาจากมายัง รพ.นครพิงค์ มีการถ่ายเหลวเป็นจำนวนมาก และมาอาการไตวายเฉียบพลัน แพทย์รักษาตัวในห้อง ICU และ on ET. Tube and cRRT (Continuous Renal Replacement Therapy) อาการไม่ดีขึ้น ญาติเสียชีวิตผู้ป่วยกลับบ้าน และผู้ป่วยได้เสียชีวิตในวันที่ 23 พ.ค. 2560 ส่วนผู้ป่วยรายที่สองอาการไม่รุนแรง (คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง และท้องเสีย) รู้สึกตัวดี สามารถตอบคำถามได้ Vital signs BT 37 °C, BP: 136/97 mmHg, Pulse: 106/min, RR: 20/min. โดยการรักษาที่ได้รับเป็นการรักษาตามอาการ ผู้ป่วยอาการดีขึ้นตามลำดับ และแพทย์อนุญาตให้กลับบ้านได้แล้ว

3. สงสัยไข้เลือดออกเสียชีวิต จังหวัดนครศรีธรรมราช พบผู้เสียชีวิตสงสัยโรคไข้เลือดออก 1 ราย เพศชาย อายุ 15 ปี อาชีพนักเรียน ไม่มีโรคประจำตัว ผู้ป่วยมีรูปร่างผอม BMI เท่ากับ 15.40 ที่อยู่ขณะป่วย ต.ปริก อ.ทุ่งใหญ่ จ.นครศรีธรรมราช เริ่มป่วย วันที่ 14 พ.ค. 2560 ด้วยอาการไข้ วันที่ 16 พ.ค. 2560 รับการรักษาที่คลินิกแห่งหนึ่ง วันที่ 17 พ.ค. 2560 รับการรักษาที่ รพ.ทุ่งใหญ่ แพทย์ให้กลับบ้านและนัดเจาะเลือดวันถัดไป วันที่ 18 พ.ค. 2560 รับการรักษาเป็นผู้ป่วยในที่ รพ.ทุ่งใหญ่ ด้วยอาการไข้สูง ปวดศีรษะ ปวดกล้ามเนื้อ ผื่นแดง ผลตรวจ CBC ได้แก่ WBC 1,780 cell/ml Plt 62,000 cell/ml Hct. 40.7% วันที่ 19 พ.ค. 2560 ผลตรวจ CBC WBC 1,200 cell/ml Plt 34,000 cell/ml Hct. 36.3% วันที่ 20 พ.ค. 2560 ส่งต่อ รพ.ทุ่งสง ผลตรวจ CBC พบ WBC 1,990 cell/ml Plt 6,000 cell/ml Hct. 41.6 % แพทย์วินิจฉัย DHF ผู้ป่วยอาการไม่ดีขึ้น วันที่ 21 พ.ค. 2560 ผู้ป่วย

เสียชีวิต เก็บตัวอย่างส่งตรวจ RT-PCR วันที่ 23 พ.ค. 2560 ที่ ศวก.สุราษฎร์ธานี ผลเป็นลบ ประวัติการเดินทาง ผู้เสียชีวิตมี ภูมิลาเนาอยู่ ม.2 ต.ปริก อ.ทุ่งใหญ่ จ.นครศรีธรรมราช ช่วง 10 วัน ก่อนป่วย เดินทางไปพักบ้านญาติที่ ต.ท่าข้าม อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี และเดินทางกลับภูมิลำเนาวันที่ 12 พ.ค. 2560

ทีม SRRT รพ. ทุ่งใหญ่ สสอ.พุนพิน เข้าควบคุมโรคในพื้นที่ และสสอ.ทุ่งใหญ่ เฝ้าระวังในพื้นที่ และจากการควบคุมโรค ในบริเวณบ้านผู้ป่วยรัศมี 100 เมตร สำนวจาคัดชันลูกน้ำยุงลาย ดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่พร้อมกับอาสาสมัครสาธารณสุขได้ทำการฉีดพ่นสเปรย์กำจัดยุงตัวแก่ในบ้านผู้ป่วย

4. การประเมินความเสี่ยงของโรคอาหารเป็นพิษจากการรับประทานเห็ด

ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-21 พฤษภาคม 2560 สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรคได้รับรายงานผู้ป่วยโรคอาหารเป็นพิษจากการรับประทานเห็ดจำนวนทั้งสิ้น 145 ราย โดยในภาพรวมของประเทศ พบว่าตั้งแต่เดือนเมษายนเป็นต้นมามีอัตราป่วยสูงกว่าปีที่ผ่านมาและค่ามัธยฐาน 5 ปี โดยภาคที่มีรายงานผู้ป่วยสูงสุดคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ

นอกจากนี้ในสัปดาห์ที่ผ่านมา (22-28 พฤษภาคม) ทีมตระหนักฐานการณ์ได้รับแจ้งเหตุการณ์อาหารเป็นพิษจากการรับประทานเห็ดเป็นจำนวนถึง 8 เหตุการณ์ โดยมาจากภาคเหนือตอนบนถึง 6 เหตุการณ์ (เชียงใหม่ 3 เหตุการณ์ แม่ฮ่องสอน แพร่ และน่าน จังหวัดละ 1 เหตุการณ์) ส่วนอีก 2 เหตุการณ์มาจากจังหวัดบึงกาฬและเพชรบูรณ์ โดยในภาพรวมมีผู้ป่วยทั้งสิ้น 61 รายและในจำนวนนี้มี 2 รายเสียชีวิต โดยผู้เสียชีวิตหนึ่งรายมีรับประทานเห็ดรวมกับการดื่มสุรา ส่วนอีกรายมีประวัติเป็นโรคเบาหวาน และทั้งสองรายมีภาวะไตวายเฉียบพลันก่อนเสียชีวิต

ประเมินความเสี่ยง

ในขณะนี้ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่ฤดูฝนซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มียุงเห็ดป่าขึ้นตามธรรมชาติ และประชาชนไทยในชนบท (โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) นิยมที่จะเดินทางเข้าป่าไปเก็บพืชผลต่างๆรวมถึงเห็ดป่าเพื่อนำมาบริโภคหรือจำหน่าย ซึ่งในธรรมชาติจะมีทั้งเห็ดพิษและเห็ดที่รับประทานได้ปะปนกันอยู่ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเห็ดพิษกับเห็ดที่รับประทานได้หลายชนิดมีลักษณะใกล้เคียงกันมาก จนยากที่จะแยกประเภทได้ด้วยตาเปล่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นเห็ดในช่วงที่ยังเป็นดอกอ่อนซึ่งเป็นเห็ดระยะที่คนนิยมนำมารับประทาน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้มีผู้ป่วยจำนวนมากที่นำเห็ดพิษมารับประทานด้วยความเข้าใจผิดคิดว่าเป็นเห็ดที่รับประทานได้

ข้อเสนอแนะ

กรมควบคุมโรคควรทำการประเมินสถานการณ์เพื่อระบุพื้นที่เสี่ยง และแจ้งเตือนหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ให้เฝ้าระวังการดำเนินกิจกรรมการสื่อสารความเสี่ยง การป้องกันโรคเชิงรุก และดำเนินการเฝ้าระวังติดตามสถานการณ์ในพื้นที่อย่างใกล้ชิด

กรมควบคุมโรคควรทำการประชาสัมพันธ์ในวงกว้างสำหรับประชาชนทั่วไป ให้หลีกเลี่ยงการรับประทานเห็ดป่าหรือเห็ดที่ขึ้นตามธรรมชาติหากไม่แน่ใจว่าเป็นเห็ดที่รับประทานได้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะที่ยังเป็นเห็ดอ่อนหรือยังเป็นดอกตูม หากพบผู้ที่มาอาการดังต่อไปนี้หลังรับประทานเห็ด ได้แก่ คลื่นไส้ อาเจียน ถ่ายเหลว หรือ ปวดท้อง การดูแลรักษาเบื้องต้นที่ควรทำทันทีคือการทำให้ผู้ป่วยอาเจียนเพื่อลดการแพร่กระจายพิษ จากนั้นให้รีบนำส่งโรงพยาบาล ในกรณีที่ยังมีตัวอย่างเห็ดเหลืออยู่ให้นำไปให้แพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขด้วย เพื่อส่งต่อไปให้กับผู้เชี่ยวชาญพิจารณาระบุชนิดต่อไป

5. สถานการณ์โรคและภัยที่น่าสนใจในประเทศไทย

สถานการณ์โรคไข้หวัดใหญ่ จากข้อมูลการเฝ้าระวังโรค (รง.506) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-23 พฤษภาคม 2560 พบผู้ป่วยจำนวน 24,367 ราย จาก 77 จังหวัด คิดเป็นอัตราป่วย 37.24 ต่อประชากร-แสนคน เสียชีวิต 4 ราย คิดเป็นอัตราป่วยตายร้อยละ 0.02 จำนวนผู้ป่วยเริ่มมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่สัปดาห์ที่ 16 และ 17 แต่ยังคงมีจำนวนใกล้เคียงกับค่ามัธยฐาน และจากการเฝ้าระวังผู้ป่วย ILI พบว่าในสัปดาห์ที่ 19 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากสัปดาห์ที่ 18 ร้อยละ 1.88 เป็น 2.13

จังหวัดที่มีอัตราป่วยสูงในช่วง 4 สัปดาห์ที่ผ่านมาได้แก่ จันทบุรี 19.43 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาเป็นอุดรดิตถ์ (12.17) กรุงเทพมหานคร (11.80) และเชียงใหม่ (10.69) ตามลำดับ

ในช่วงสัปดาห์ที่ 19 (7-13 พฤษภาคม 2560) และสัปดาห์ที่ 20 (14-20 พฤษภาคม 2560) กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ได้ทำการวิเคราะห์ตัวอย่างจากผู้ป่วยกลุ่มอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ (ILI) และกลุ่มอาการปอดบวมจากโรงพยาบาลเครือข่าย กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์จำนวน 33 ราย และจากกรมควบคุมโรค 52 ราย รวมทั้งสิ้น 85 ราย พบผู้ติดเชื้อไข้หวัดใหญ่ 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.95 ในจำนวนเชื้อไข้หวัดใหญ่ทั้งหมดจำแนกเป็นไข้หวัดใหญ่ชนิด A สายพันธุ์ H1 (2009) ร้อยละ 54.54 เชื้อไข้หวัดใหญ่ชนิด A (H3N2) ร้อยละ 36.36 และไข้หวัดใหญ่ชนิด B ร้อยละ 9.10 (ที่มา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์)

สถานการณ์โรคไข้เลือดออก (รวม 3 รหัสโรค) จากข้อมูลการเฝ้าระวังโรค (รง. 506) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-20 พฤษภาคม 2560 มีผู้ป่วยรวม 11,062 ราย (เพิ่มจากสัปดาห์ที่แล้ว 719 ราย) อัตราป่วย 16.91 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต 19 ราย จากจังหวัดสงขลา (3 ราย) สุราษฎร์ธานี (2 ราย) นราธิวาส (2 ราย) ชุมพร (2 ราย) จังหวัดยะลา ปัตตานี สตูล ภูเก็ต กระบี่ เชียงใหม่ ตาก พิจิตร ประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดนนทบุรี จังหวัดละ 1 ราย อัตราตาย 0.03 ต่อประชากรแสนคน

จังหวัดที่มีอัตราป่วยต่อประชากรแสนคนสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ จังหวัดสงขลา (148.44 ต่อประชากรแสนคน) พัทลุง (119.83 ต่อประชากรแสนคน) ปัตตานี (98.39ต่อประชากรแสนคน) นราธิวาส (78.70.35 ต่อประชากรแสนคน) และนครศรีธรรมราช (62.25 ต่อประชากรแสนคน) ภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุดได้แก่ภาคใต้ 66.24 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาได้แก่ภาคกลาง 12.53 ต่อประชากรแสนคน ภาคเหนือ 7.31 ต่อประชากรแสนคน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5.77 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ

สถานการณ์โรคมือเท้าปาก จากข้อมูลรายงานการเฝ้าระวังโรค (รง.506) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-23 พฤษภาคม 2560 ได้รับรายงานผู้ป่วยจำนวน 18,343 ราย จาก 77 จังหวัด คิดเป็นอัตราป่วย 28.04 ต่อประชากรแสนคน ไม่มีรายงานผู้เสียชีวิต

กลุ่มอายุที่มีอัตราป่วยสูงสุดได้แก่ 0-4 ปี (414.09 ต่อประชากรแสนคน) รองลงมาเป็น 5-14 ปี (29.91 ต่อประชากรแสนคน) ภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุดได้แก่ ภาคเหนือ (2.27 ต่อประชากรแสนคน) รองลงมาเป็นภาคกลาง (2.21 ต่อประชากรแสนคน) ภาคใต้ (1.74 ต่อประชากรแสนคน) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (1.60 ต่อประชากรแสนคน) ตามลำดับ สำหรับจังหวัดที่มีอัตราป่วยต่อแสนประชากรสูงสุด 5 อันดับแรกคือ จันทบุรี (89.19 ต่อแสนประชากร) ตราด (83.23 ต่อแสนประชากร) สุราษฎร์ธานี (73.60 ต่อแสนประชากร) เลย (68.32 ต่อแสนประชากร) แม่ฮ่องสอน (52.88 ต่อแสนประชากร)

สถานการณ์ต่างประเทศ

1. สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า ในประเทศคองโก 294 องค์การอนามัยโลก ได้รายงานสรุปข้อมูล ณ วันที่ 24 พฤษภาคม 2560 ไม่พบผู้ป่วยยืนยันโรคติดเชื้อไวรัสอีโบลารายใหม่ในประเทศคองโก มี 2 รายที่สงสัยรายงานจากแผนกสาธารณสุข Muma และ Nambwa Likati และผู้ป่วยยืนยันล่าสุดรายงานเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2560 รวมพบผู้ป่วยยืนยันสะสมแล้ว 2 ราย ผู้สัมผัส 520 ราย ยังติดตามอาการ 294 ราย ส่วนอีก 226 ราย พันธะติดตาม 21 วันแล้ว

2. สถานการณ์โรคไข้เหลืองประเทศบราซิล

จากรายงานขององค์การอนามัยโลกระหว่างเดือนธันวาคม 2559-18 พฤษภาคม 2560 มีรายงานผู้ป่วยทั้งหมด 3,192 ราย (เป็นผู้ป่วยยืนยัน 758 ราย ผู้ป่วยสงสัย 622 ราย และคัดออก 1,812 ราย) ในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิต 416 ราย (เป็นผู้ป่วยยืนยัน 264 ราย ผู้ป่วยสงสัย 42 ราย และคัดออก 120 ราย) จาก 7 รัฐ คือ รัฐ Espírito Santo, รัฐ Goiás, รัฐ Minas Gerais, รัฐ Pará, รัฐ Rio de Janeiro, รัฐ São Paulo และรัฐ Tocantins อัตราตายในผู้ป่วยยืนยันคิดเป็นร้อยละ 34 (ข้อมูลจากเว็บไซต์ PAN American Health Organization)

3. สถานการณ์โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) ประเทศซาอุดีอาระเบีย ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุขประเทศซาอุดีอาระเบีย ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2555 ถึงวันที่ 27 พฤษภาคม 2560 มีรายงานผู้ป่วยยืนยันโรค MERS ทั้งหมด 1,615 ราย เสียชีวิต 668 ราย ระหว่างวันที่ 1-27 พฤษภาคม 2560 ประเทศซาอุดีอาระเบีย มีรายงานผู้ป่วยยืนยันโรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) รายใหม่ 15 ราย เป็นเพศชาย 13 ราย เพศหญิง 2 ราย (โดยผู้ป่วยรายที่ยืนยันล่าสุดพบในวันที่ 25 พฤษภาคม 2560 เพศชาย อายุ 52 ปี) ในจำนวนนี้ไม่มีบุคลากรทางการแพทย์ (ข้อมูลจากเว็บไซต์ กระทรวงสาธารณสุข ประเทศซาอุดีอาระเบีย รายงานวันที่ 27 พฤษภาคม 2560)